

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od *Dr. Janeza Bleiweisa.*

Tečaj VII.

V sredo 18. maliga travna (aprilja) 1849.

List 16.

Planinski lovec.

(Po Šilerjevem »Der Alpenjäger«.)

Pasi, pasi mi ovčice,
Ki tak ljube krotke so,
Se živé od travičice,
Kraj potoka skakajo. —
»Mati, mati, daj mi iti,
Zver po gorah postreliti!«

Něčeš z glasnimi rogovi
Nježnih čedic vabiti?
Ljubo se glasé zvonovi
K gaja mili pesmici. —
»Mati, mati, daj mi iti,
Divje gore obhoditi!«

Rožic mladih saj ne zabi
Na zeleni lehici,
Zunej vertic te ne vabi,
Divja gora v zrak stermi. —
»Pusti rožcam cvet roditi,
Mati, mati, daj mi iti!«

In na lov mladenič grede
V gore daljne černo noč,
Postreliti gorske čede
Želja tira ga na moč.
Pred njim spustí kakor strela
V beg trepeca se gazela. *)

Čez skalovja hrod razperti
Dvigne se na skale bok,
Čez vertinčni rob razderti
Se zažene v grozni skok;
Lovec pa za njo v višine
S smertnim lokam urno šine.

Tam na gore se hrodovja
Vstavi v strašnim verhu zdej,
Konec plašno zrè skalovja,
In nemore več naprej.
Spodej strašna globočina,
Zadej smertni lok fantina.

Strelca terdiga ganiti
Zdaj zažene mili jok; —
Ah zastonj! kër že streliti
On nopenja grozni lok.
Kar odprè se pah pečovja,
Duh prikaže se skalovja.

Skerbnih rók kot sina mati
Varje on gazelico.
»Hočeš stok in smert poslati —
Reče — gôr do mene clo?
Prostor zemlja vsim odmeri,
Kaj preganjaš moje zveri?«

Franc Cegnar.

Nekej od sadjoreje

z oziram na ptuje dežele.

V 13. listu Novic smo v sestavku »kmetijstva povzdiga« veliko práv koristniga in podučivniga brali, kar je nas zelo veselilo. Dovolíte mi, de tudi jez nekatere besedice zastran sadjoreje govorim in se prederzнем, nekaj vzrokov zaostanja sadjoreje v naših deželah dokazati, in umnim gospodarjem v presojenje spisati.

Mi dosihmal nimamo takih postav, ktere bi sadjorejo tako podpirale, kakor v drugih deželah. Naša postava ne veléva kmetu ali kakimu drugimu posestniku, de mora svoje travnike, senožeti ali druge ograje in puste kraje s sadnimi drevesi zasaditi i. t. d. Jez sim na svojim popotovanji in prebivanji po mnogih nemških deželah marsiktero koristno reč pri kmetih zapazil, in v serce me je zaboletelo, ko sim si mislil: zakaj ni tudi v tvoji domovini takó?

Za izgled le hočem Würtembersko in Hesko deželo postaviti, v kterih so ojstre postave za sadjorejo po vladarstvu dane. In čeravno ti deželi veliko žlahtniga sadja ne pridelujete, vender sadja sredne baže toliko imate, de ga vsaka srenja za več sto, ja tavžent goldinarjev v druge dežele prodaja, in še vsak kmet svojo pijačo celo léto za svojo hišo in družino ima; iz ostanjkov si žganje delajo ali jih pa za pičo živine porabijo. Kakó koristno je to za kmeta, kader njegovi posli in najemniki na polji delajo in v vročih dnevih se s tako pijačo, namesti slabe vode, pokrepčajo! In ti ljudjé so v napravi tega sadniga soka tako omikani, de se on 10 in še več lét dober obderží, čist in z okusam kakor vino ostane. V enim delu francozke dežele, kterimu se Normandija pravi, in kjer vina nimajo, so prebivavci v napravi te pijače tako umetnost dosegli, de jo ptujci za naržlahtniši vino pijó; in koliko tavžent in tavžent steklenic šampanjarja se po svetu popije, kteri razun nekterih dodajkov, nič družiga ni, kakor jabelčni sok! Verjemíte mi, de je to gola resnica; — jez sim priložnost imel, se reznice tega v neki taki fabriki šampanjarja na Würtemberskim prepričati.

V zgornji Avstrii, blizo Linca, je en kraj, kterimu se Šarden pravi; tú so kmetje, ki v dobrih sadnih létih po 500 in še več vedrov jabelčniga in hruševiga mošta napravijo in ga veliko prodajo. V Lincu znese vžitna štibra samo od te pijače 10 — 20,000 gold. na léto. — Koliko sadja je za to potreba! —

Tudi na Štajarskim in Koroškim v nekterih krajih napravijo kmetje veliko taciga mošta, pa ne razumejo povsod ž njim práv ravnati. Na Nemškim se dobi va naj boljši sadni mošt v Frankobrodskim predmestji Saksenhausen, kjer prebivavci njegovo ohranjenje posebno dobro razumejo, pa s tem ravnanjem skrivnost delajo. Tú imajo narveči kupčijo ž njim; ti ljudjé obho-

*) Bravcam, ki zale živinice, ki se gazela imenuje, ne poznajo, povémo, de je ta živinica nekoliko serni podobna, v jutrovi deželi domá, in posebno priludnje in šibke postave s černimi tako prijaznimi in živimi očmi, de pevci že od nekđaj lepo okó »gazelno oko« imenujejo.

dijo vse bližnje dežele in pokupijo več sto vozov jabelk, obogatijo s svojo umetnostjo in drugim deželam veliko denarja donesejo.

Kakó je le to, de imajo te dežele toliko obilniga sadja? Od tega, ljubi bravci! hočem v tem sestavku kaj več govoriti.

V Württembergu in bližnjih deželah še stare od vladarjev dane postave za sadjorejo veljajo, in vsaki prestop se ojstro kaznuje.

Te postave so: 1) Vsak ženin in vsaka nevesta na kmetih morata 2 sadni drevesi posaditi, in to, če čas pripustí, še pred poroko.

2) Pri vsakim porodu otroka morajo starši eno drevó posaditi. Kdor se pregreší zoper te postave, plača 3 gold. in 15 kraje. Župani v vaséh so dolžni nad izpolnjenjem te imenitne postave čuti, in imajo oblast, gori imenovano kazin naložiti, brez de bi prestopnik pravico imel, pri višji gosposki se pritožiti.

3) Na vsih senožetih, travnikih, pustih krajih, na mejah njiv, na obéh stranéh velikih in malih cest morajo po razmeri sadne drevesa zasajene biti. — Vsaki posestnik, kateri ima kakšno lastnino pri cesti, ima dolžnost in mora skerbeti, de stare in nič več služivne drevesa z novim in mladim drevjem namestuje, in to vsako léto, predin pomlad nastopi. O velikim travnu pregleduje gosposka, če se je vse v pravim redu postave zgodilo. Kjer se kaka napčnost zapazi, se na stroške posestnika vse popravi in on se še za 10 gold. kaznuje.

(Konec sledí.)

Nekej od čbelarstva.

(Dalje.)

VII. Čbele imajo v kratkim času veliko dela opraviti; torej morajo pridno delati.

Zgodej, dostikrat že mesca svečana, začne mačica jajčka v piskrice leči. Piskrici morajo pa popred od delavnih čbel očejeni in za lego pripravljene biti. Iz jajčik se izleže červiček, kteriga čbelice redé. Kér se pa celo léto mlade čbelice valé, tedej morajo čbele tudi vseskozi za njih izréjo skerbeti. Kolikor zdravši je mačica, kolikor boljši in lepši je čas cvetja, in kolikor večí je v panji množica, toliko več tudi mladine zvalí, toliko več ima tudi panj delavcov, torej tudi več opravi od uniga, ki ima menj močí. De boste to reč pa še bolj razumeli, me naprej poslušajte!

Pervo spomladanjsko delo čbel je, de svoje zimsko prebivanje očedijo in osnažijo. Čez zimo v panji zaperte čbele se preživé le od medú, ki so si ga čez léto polne piskrice nanesele. Zató jih morajo tudi odpreti in pri tém delu pada vosek, njih blato, marsiktera mertva čbela, večkrat tudi mačica na tla, in ravno to zmes morajo čbele iz panja spraviti. Skušen čbelar jim pri tém delu pomaga in sicer če jim spodnjo diljo odvzame, jo nesnage očedi in zopet nazaj pritisne.

Zdej se pa kmalo čas cvetja približa; tode ni vselej tak, kakoršniga so čbele vesele. Jablane ne cvetó vselej, kakor bi imele; ravno takó se tudi mnogo drugo cvetje ne obnaša. V mrazu cveteče cvetlice niso medéne. Dež na dež s cvetja med izpira. Slana, toča, dostikrat tudi merzla sapa in veter zmrazijo rastljine, jih posuse in jim cvetje osmodijo takó, de nima pridna čbelica kar nič na njih brati. O kresu se travniki, senožeti in njive z deteljo obsijane, pokosé. Ogeršica je že popred ocvetela. In po tém takim je tudi žetev za čbele v tacih deželah pri kraji, kjer ajdove paše ni. Kjer pa je ajda, tam se še le prava paša čbelic začne.

Kteri panjovi so tedej nar boljši za pléme? Morebiti mladi rôji, ki so pred košnjo rojili, ali pa še pozneje, ali pa jesenski? ali pa tisti, ki imajo le pešico čbelic?

Če je v bližnji okolici čbel veliko cvetja in cvetlic, če je v cvetji lepo in toplo vreme, tedej bodo tudi

rôji pridni in močni, in nanegli si bodo živeža za zimo dovelj; pozni in revni se pa ne bojo nikoli in nikér okrevali. Torej, dragi moj čbelar! če hočeš dobre čbele imeti, odberi si za pléme zgodnjih in močnih rojev. Tega pa ne priporočimo le samo tistim čbelarjem, ki imajo malo čbel, ampak vsim, ki se s čbelorejo pečajo! Naj si zapomnijo, de si ne bodo za pléme slabih, ampak le močnih rojev pušali.

(Konec sledí.)

Kakó se v družih deželah

z odkupljenjem desetine, tlake in družih davšin ravná.

De je odkupna postava v našim cesarstvu, ktero so Cesar 4. sušca dali, za kmeta veliko boljši, kakor po družih vunanjih deželah, se bo nar očitniši iz tega pokazalo, če pregledamo postave družih deželá.

Na Parskim je bila postava dana, de ima desetina, tlaka i. t. d. proti tem jenjati, de se odkupi; — po kakošni tarifi pa se ima odkupiti, naj se gruntne ali desetinske gosposke in pa podložni kmetje sami med seboj zastopijo; če se pa zastopiti ne morejo, nej presodijo to deželske sodništva. — Vsak lahko zapopade, de deželske sodništva niso mogle takih práv drugač razsoditi, kakor de so izgovorile, de ima kmet gosposko popolnoma odškodovati, to je, toliko ji plačati, kolikor ji je bil dolžan poprej dajati ali delati. Ni davnej kar je Parsko vladarstvo previdilo, de ta postava vender le kmeta preveč teží, in je tedej kmetu zlo polajšalo odkupljenje — ali pri vsim tem je naša postava od 4. sušca veliko veliko boljši za kmeta, kakor Parska.

Na Saksonskim se je ta reč med vsimi nemškimi deželami nar poprej in nar hitrejši poravnovati začela; pa tudi tukej se je mogel kmet popolnoma s svojimi denarji odkupiti, in le toliko je postava gledala, de se od kmeta ni tolikšna šuma terjala, kolikoršne bi on plačati clo ne mogel. Zavaljo tlake veljá na Saksonskim postava: de se po šumi tistih stroškov (ali unkošting) prerajta, ktere je kmet dolžan gosposki zató poverniti, de zamore ona tiste déla, ktere je poprej tlačán opravil, po najemnikih opraviti dati. Čisti znesik tacih dél, ki gréjo gosposki, je tarifa za odkupno šumo ali kapital. Tudi laudemium se posebej ceni (ali šaca), in odkupno šumo mora podložni poplačati.

Na Württembergkim je bila 14. maliga travna lanjskiga léta odkupna postava dana. Tudi tukaj ima kmet celo odkupno šumo sam plačati. Odkupna tarifa znése pri vsih prepisnih davkih dvanajsterno, pri vsih družih davkih desetine, tlake i. t. d. pa šestnajsterno šumo létnega zneska; samó stroški se preč potegnejo, kteri so gosposko poprej za oskerbnístvo njih grajsín zadéli, kterih pa zdej več nimajo.

V velikim vojvodstvu Baden je deržava samó osébné sužne davke odkupila; vse druge davke podložnikov imajo podložni odkupiti; — deržava pa je tudi tukaj, kakor pri nas, poravnanje te reči med gosposko in med kmeti sama prevzela in skerbí, de se kmetam ena in druga reč polajša.

Na Nasavskim so napravili deželno posojílno kaso, iz ktere dobivajo kmetje potrebni denar za odkupljenje na pósodo; cela odkupna šuma pa zadene samiga podložniga.

Na Hanovranskim so že skoraj vsi grunti odkupljeni. Odkupna šuma ni po vsih krajih tega kraljestva enaka; sploh pa se zamore reči, de je petnajsterna šuma létnega zneska odkupni kapital, kteriga ima podložni odrajtati.

položiti imenitnost nove srenjske ali soseskine vravnave (Gemeindeordnung).

Presvitli Cesar so 17. sušca poterdili novo soseskino napravo, po kateri je soseskam velika oblast izročena, de se bojo prihodnjič same sebe vladale (regirale) po postavni poti. *Popolnoma novo življenje se bo tedej začelo po soseskah.* V cesarskim razglasu, kteriga boste kmalo dobili, boste na tanjko brali, kakó se imajo soseske prihodnjič ravnati.

Pervi razdelk že imenovanih soseskinih postav takóle govori: „Podlaga ali fundament svobodne države je *svobodna soseska.*“ Ste slišali imenitno besedo? Cesar so nam dali oblast, de bomo svoje reči samí oskerbovali, — de se ne bomo mogli pritožiti, de so nam roke zvezane, ali de moramo storiti, kar nam drugi ukažejo. V svojim bomo samí gospodarji! Dozdaj smo spali — in smo mógli spati, kér nismo smeli nič govoriti. Kjer je bila dozdej tamna noč, bo prihodnjič jasni dan, ki rodovitno življenje budí. „Spali smo — sužnost pa je pobegnila in svoboda je prisijala; čas je gibanja in djanja, kljenja in rasti.“

Zbudimo se zdej, kér nas Cesar samí k svobodnim gibanju kličejo! Ne bodimo več zaspanci, ne bodimo nečimerniki v svojih lastnih rečéh! Mili Cesar so nam odvzeli irofe v naših domačih zadevah, in so nas za polnoletne državljané spoznali, in nam oblast v roke dali, same sebe v soseskinih rečéh vladati.

Ali bati se je, de se nekteri ne bojo mógli iz dolziga spanja zbrihtati, de ne bojo hotli brez irofa biti, de soseskine svobodne naprave ne bojo po nje veliki cení zapopadli — torej smo se namenili, v ti reči nektere prijateljske opomíne svojim rojakam po mestih in deželi na serce položiti.

(Konec sledí.)

Nekej od sadjoreje z oziram na ptuje deželee.

(Konec.)

Za varstvo sadnih dreves so pa tudi postave dane, in ojstre kazni zadenejo vsakiga brez razložka, kteri drevesa poškoduje; in te so:

1) Kdor iz nevednosti kako drevó poškodje, zapade v kazin 3 gold. in 15 krajc.; če je pa drevó popolnoma pokončano, mora še celo drevó po cenitvi prisežnih móž plačati, ali če denarjev ne more dati, gré na 3—14 dní v ječo. —

2) Kdor iz lahkomiselnosti sadne drevesa poškodje, zapade v kazin ječe za en mesec, tudi po okolišinah za 3 mesce v delavnico (Arbeitshaus) in zgubi po tem svoje volitne pravíce na 10 lét. —

3) Kdor iz škodoželjnosti ali hudobije sadne drevesa poškodje, bo na 1 — 3 léta v težko ječo obsojen, in zgubi svoje volitne pravíce celo svoje življenje. —

4) Kdor iz lenôbe, lahkomiselnosti ali kakor si bodí, na svojim posestvu do konca sušca sadnih dreves gosenčnih mešičkov ne očisti, zapade za vsako drevó v kazin od 3 gold. 15 krajc.; in to ne le zató, de se je prederznil postavo prelomiti, ampak še za tó, de je po takim pregrešku še svojiga sosedá v škodo pripravil: zakaj, kader ti merčesi eno drevó pokončajo, tudi na drugo lezejo, in takó drevesa sosedu poškodvajo. *) Župani morajo za vsako napčenost odgovor dati, in če so oní vzrok kakšne škode, jih gosposka za 15 gold. kaznuje. — Vse te denarske kazni pa padejo v srejnsko ali soseskino denarnico in so za njene potrebe. —

*) Taka postava občniga otrebovanja sadnih dreves se mora povsod vpeljati, kér posamesno otrebovanje eniga pridniga gospodarja nič ne pomaga, če njegov sosed tudi tega ne stori. Vredništvo.

Na kateri kraj koli drevó visi, ima vselej posestnik pravíco do sadja, brez prepíra, če je tudi sad, na posestvo njegoviga sosedá padel in ga je mogel tam pobirati. Zatorej je prostor med drevesi po postavi odmerjen. V jeseni mora vsaka srejná za svoje čuvaje skerbeti, de se jí škoda ne zgodí; zatorej bo vsaka sadná tatvína ojstro kaznovana, brez razložka osébe, ktera jo stori. Nar nížji kaznen je 1 gold.; prisežni móžje cenijo tatvíno.

Naprej so za varstvo sadnih dreves še naslednje ojstre, pa zlo koristne postave dane: Vsi lovci dobijo vsako léto vradniški ukaz, po kterim se morajo pri lovu in strelanji ravnati, de le nektere ptice smejo tisto léto pokončati, nekterih pa ne. Ptice, ktere od mešičkov in gosenc živé, nikoli ne smejo postreliti ali poloviti; in to je z ojstrimi kazni prepovedano. Lovci in gojzdarji imajo tedej veliko pravíco, na obnašanje drugih ljudi v téh rečéh paziti. Zakaj vsakimu človeku je ojstro prepovedano, tiste ptice loviti ali postreliti, ktere so v vladarskim ukazu v tistim létu zaznamovane. Kdor hoče eniga slavčka (Nachtigall) v kletki imeti, mora to gosposki na znanje dati in vsako léto 10 gold. za-nj davka plačati (v Saksonskim je 15 tolarjev zató plačati — v več drugih krajih je še clo lov slavčka ojstro prepovedan). Kdor šinkovca oslepí, je z ječo od 8 dní do 3 mescev kaznovan.

Proti terpinčenju žival je še več drugih dobrih postav in kazin z denarjem in ječo; ali namen tega stavka je le od tega govoriti, kar sadjorejo zadene, in od tega hočem še nekej naprej povedati, kar sim v imenovanih deželah zapazil.

Gosp. duhovni in učitelji imajo tú nar večí in lepši polje v božjim vinogradu delati. Veliko število lepih in zlo koristnih bukev, pod imenam „orbis pictus“ ali „svét v podobah,“ in s podobami žival in zeliš natisnjenih se najde v vsih učilnicah v mestih in na kmetih, iz kterih se mladost že od mladih nóg korist in škodo žival in zeliš učí, in bo tako k miloserčnosti in poznanju natore napeljana. V lepih dnevih učitelj svoje učence po polji in gojzdih vodi in jim v božjim stvarjenji lepo pred očí postavi, česar so se iz bukev učili. To vzdiguje mlade serca bolj k spoznanju božje vsigamogočnosti in milosti, kakor tisuč bukev, ktere večkrat človeško sercé merzlo in prazno pusté. Po mojih mislih je to tedej velik pripomočik k sadjoreji. —

Marsikterimu mojih bravcov se bojo te postave in kazni preojstre zdele; ali če se vse okoljšine téh deželá, v kterih se prebivavci tako silno množijo, de je vsako léto več sto ljudi persiljenih v Ameriko ali v druge deželee se preseliti, prevdarijo, moramo spoznati, de vladarji tistih deželá le po takih napravah namen kmetijske povzdige dosežejo in kmeta uboštva branijo.

Moj sostavk sklenivši pristavim le to serčno vošilo, de bi se pri nas na Slovenskim marsiktera imenovanih postav vpeljala in takó kmetu k boljšimu stanu pomagalo. Saj je naša ljuba deželica večidel za sadjorejo pripravna in ni takó z ljudmi napolnjena, kakor gori imenovane deželee, in naši kmetje so tudi bistroumni; le pod pasiho se jim mora seči in jim na noge pomagati s podučanjem, koristnimi bukvami in lepimi izgledi. Med našimi gosp. duhovni in učitelji je marsikteri, ki gosp. Pircove bukve „Krajnski vertnar“ dobro rabi — ali častiti gospodje! brez zamere — to je vse premalo, de se pravi namen doseže; mi imamo tudi neprecenljivo gosp. Vertovcovo „kemijo“ in bukvice od gosp. Stojana „Miloserčnost do žival“ — ali premalo iztisov jih je za podarjenje mladosti. — Te dajte otrokam v roke, razlagajte jim nar potrebniši reči iz njih in družih koristnih bukev, in naš narod bo omikan, njegova natorna sirovost bo odpadla, naša lepa deželica bo lep raj postal in vnuki vam bojo hvaležni.

Naša visokospoštovana kmetijska družba, ktera si

močno in neutrudljivo prizadeva, svoj visoki namen doseči, bo morebiti v tem sestavku tudi kakšni dober svet našla.

B. . . . k.

Nekej od čelarstva.

(Konec.)

VIII. Vari čebele škodljivih žival.

Tudi čbela kakor vsaka druga žival ima sovražnikov dovolj, katerih jo moramo varovati. Ti sovražniki so prvič miši. Miši ne požrejo čbelam samo medú, ampak se tudi čbel lotijo. Zatorej se mora čbelam pozimi žrelo tako zavarovati, da miši v panj ne vdarijo. Tode žrela ni varno do dobrega zamašiti, sicer se čebele v panji zadušé. Pozimi se mora večkrat pogledati, da bi ne bili ti merčesi v panj preglodali in se v njem vgnjezdili, kjer včasih še clo mlade imajo. Ako so se ti miši v panji vgnjezdile, glej ne samo, da jih vùn spraviš, ampak vari, da ti ne bodo več noter zašle. Nar boljši je, ako jim strupa po čepinjah ali v okrožniku sémtertje v čbelnaku nastaviš; s tém jih boš gotovo narpred pregnal. Pastí niso také pristojne zato, ker čbelam prevelik šum, kader se sprožijo, napravijo. Ravno zato je tudi dobro, da v jeseni panjove, posebno pa spodnje dilje pregledaš, in kjer je kej slabiga, precej z ilovico dobro zamažeš. Ja še za kej več moraš poskerbeti. Miš pošči namreč panj in ga zasmradi, kar čebele špogati nemorejo. Če so tedej miši kej časa v panji gospodarile, mu moraš kmalo spomladi, če družiga ne, saj novo spodnjo diljo napraviti.

Hudi čbelni sovražniki so tudi mravljinici. Ni je skorej na svétu mirniši in tihotniši živalice od mravlje. Tode mravljinici delajo neutrudama noč in dan, in nosijo med in vosek iz panja. Čebele se jim pa nemorejo ubraniti. Edino in gotovo sredstvo mravljinice pokončati, je to le: blizo ali v neki deljavi je celo selišé (mravljiše) mravljincev, ktero je čbelnimu roju podobno. Take mravljiša imajo na vse strani, v svojim okrogu, ceste napravljene, od katerih gré ena do čbelnaka. Brani in gradi jim, kolikor hočeš, ne boš jim ne vbrani ne vgradil, da bi ti do čbelnaka ne lazili, dokler mravljiša ne najdeš in ne pokončaš. Nar lože boš mravlje zatèrl, če mravljiše izkoplješ, v zakelj pobereš in ga z vrelim kropam popariš.

Za mravljinici pridejo červi na versto, ki se v panji vselijo in marsikteri panj spridejo ali pa še clo umoré. Čbelni metulj, to je, rujava véša, leže svojo zalego v prazno satovje, iz ktere jajčič se gosence izvalé, ktere velike zrastejo in dostikrat vse satje celiga panja prepredejo in storé, da gré panj pod zlo. Tudi tukej se tistim panjovam, ki imajo majhno množico, nar slabje godí; tisti pa, ki imajo veliko množico čbel, ne pusté, da bi metulji v panj zahajali in v njem svojo zalego pušali. Skušen čbelar previdi vselej, da je treba tudi poleti čez panj novo diljico djati in varno gledati, da se v panj ne vgnjezdijo ne gosence ne červi ali pa kak drug škodljiv merčes.

Iz tega se tedej vidi, zakaj čebele od znotrej svoje prebivališé také dobro zalikajo in zamažejo in panj na svojo diljo prilimajo. Vsak razumen čbelar jim pri tém delu pomaga in jim kjer je treba od zvunej panja vse luknjice ali špranje zamaže.

IX. Vsak panj mora svojo kraljico imeti. S tém pridemo h koncu in k neki veliki imenitnosti. Kraljica (matica, mačica) ne vlada panjú, ampak vsaka čbela storí to, kar ima storiti. Kraljica leže le jajčika, in sicer, kakor skušeni čbelarji terdijo, na léto po 10,000 do 30,000. Kakošna rodovitnost, kakošna množica! Le z ribjim pleménstvom se zamorejo čebele meriti. Če bi vse čebele pri življenji ostale, kaj bi počeli pred samimi čbelami? Zató jih pa tudi veliko pomérje. Malo jih je, da bi čez léto živele. Na tavžente in tavžente

jih poléti in pozimi konec vzame. Kader vidijo čebele, da nimajo kraljice, takrat žalujejo in se jim delati ne ljubi. V panji je vedno menj čbel in medú in poslednjič ga še tudi druge do čistiga obropajo. Če se ga le domače čebele polastijo, ni škoda tako velika. Vender le ni práv, zakaj čebele se po tém takim roparije privadijo, kar čbelarjem veliko škodo prinese. Če dobiš mlad roj, je nar boljši, da ga pod ali pa nad bolniga postaviš, da se obadva zjedinita. Če se pa zjediniti ne hočeta, in če se vidi, da se čbelice veselo ne prašé in na pašo ne leté, takrat ne kaže več z njimi poterpljenja imeti. Prežéni jih v drugi panj, ali jih pa pomori.

(Po »Oecon. Neuig. u. Verh.«) K.

Iz kmetijskiga zbora na Dunaji.

Na dalje je v kmetijskim zboru na Dunaji na versto prišlo posvetovanje za razdeljenje in skladanje gruntov, to je, ali smé posestnik svoj grunt razdeliti ali na kose prodati, kakor hoče — in na kakšne postave naj se nasproti véže skladanje ali vkupej spravljanje gruntov?

Ker sim se izmed krajskih poslancov jez temu razdelku kmetijskiga zbora pridružil, sim tudi nalogo na-se vzel, v Novicah od tega govoriti.

Razdelk kmetijskiga zbora, odločen k presoji: kakošne postave naj se nasvetvajo ministram, kar vtiče razdeljenje in skladanje gruntov — se je zedinil nar poprej v ti poglavitni reči, da spoštovanje pravíc vsaktere lastí (Eigenthum) je poglavitna podpora blagornosti ali dobrega stanja ljudí, in da se te pravíce le toliko smejo kratiti, kolikor državna zveza neogiblivo terjá. Zató smo sklenili ministram naslednje pravila nasvetovati, ktere je enoglasno tudi celi zbor poterdil:

1) De imajo gospodarji lastín pravico kot dozdej se znebiti svojih lastín celih ali na drobno, namreč v več delih, brez vsiga družiga dovoljenja, kakor de so dolžni, tako znebenje poprej krajni soseski *) to je, soseski svojiga kraja na znanje dati.

2) De grunti gospodarji, kteri mislijo kaj svetá na drobno prodati, morajo svoj namen poprej krajni soseski ali srenji na znanje dati, ktera ima presoditi, ali je imenovani svét za samostojnost prodajavca potreben ali ne. Tode razsodek krajne soseske nima postavne veljavnosti, ampak je le svét ali misel, ktera še le takrat veljavnost zadobí, ako jo kantonska soseska poterdi. In to mislimo, je práv; zakaj bližnji sosed dostikrat svojiga soseda iz mnogih vzrokov draži ali mu nagaja in lahko bi se utegnulo zgoditi, da bi enimu po krivici njegovi sosedje ne dovolili grunta razdeliti; nasproti pa bi se tudi utegnulo primeriti, da bi po kri-

*) Soseske bojo prihodnjič vse drugač po novi postavi napravljene, kakor so do zdaj bile. Začasne nove soseskine postave so Cesar 17. sušca dali in bojo tudi pri nas kmalo oklicane. Po ti novi postavi so vse soseske v tri verste razdeljene, ki se imenujejo: krajne soseske (Ortsgemeinden), kantonske soseske (Bezirksgemeinden) in kresijske soseske (Kreisdgemeinden). Kantonske in kresijske soseske ali srenje pa se ne smejo zmešati z dozdanjo kantonsko ali kresijsko gospósko. Soseske, naj se imenujejo krajne, kantonske ali kresijske, bojo same iz sebe volile soseskine možé ali soseskini odbor, in bojo samostojne soseske ostale, ktere bojo le po velikosti in obširnosti svoje iména dobile. Krajna soseska (Ortsgemeinde) obstoji iz ene ali več dozdanjih sosesk, kakor so po katastru tistiga kraja odločene. Vse v enim kantonu ležeče soseske skupej, storé kantonsko sosesko, — in vse v eni kresiji ležeče kantonske soseske skupej, storé kresijsko sosesko. — To je ob kratkim zapopadek novih sosesk, ktere se bojo prihodnjič ustanovile, in od katerih bomo v Novicah še več govorili. V razumenje g. Dr. Orloviga sestavka je ta kratka razlaga dovolj. Vridništvo.